

Møte tirsdag den 27. april kl. 23.10 President: **Gunnar Skaug**

Dagsorden (nr. 26):

1. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om lov om endringer i lov av 1. mars 1985 nr. 3 om stortingsvalg, fylkestingsvalg og kommunestyrevalg (valgloven) (Innst. O. nr. 61 (1998-99), jf. Ot.prp. nr. 37 (1998-99))
2. Referat

Statsråd **Odd Roger Enoksen** overbrakte 1 kgl. proposisjon (se under Referat).

Sak nr. 1

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om lov om endringer i lov av 1. mars 1985 nr. 3 om stortingsvalg, fylkestingsvalg og kommunestyrevalg (valgloven) (Innst. O. nr. 61 (1998-99), jf. Ot.prp. nr. 37 (1998-99))

Jørgen Kosmo (A) (komiteens leder): Ettersom det er sent på kvelden og det er behov for å få avsluttet dagen på denne siden av midnatt, skal jeg prøve å holde meg innenfor 1 time. (Munterhet i salen.)

Denne saken dreier seg egentlig om tre hovedspørsmål. For det første gjelder det de erfaringer som er gjort i forbindelse med stortings- og sametingsvalget sist når det gjelder poststemmegivningen. Departementet har gått gjennom de ulike forhold knyttet til poststemmegivningen og har kommet med forslag til en del forbedringer som komiteen er enig i, og som vi mener kan medvirke ytterligere til at folk får bedre anledning til å delta ved valgene til kommunestyre og fylkesting til høsten, uavhengig av ulike arbeidssituasjoner. Komiteen er enig i de forslagene som er fremmet, og ber i og for seg også departementet jobbe videre med poststemmegivningen som det alternativ det skal være til forhåndsstemmegivning.

Det andre hovedspørsmålet er knyttet til flytting av borgere mellom de nordiske land. Et EU-direktiv har gjort det mulig for folk innenfor EU å være tilgjengelig ved kommunevalgene på det stedet de bor, uavhengig av botid. Sverige og Finland har av hensyn til likebehandling for nordmenn og svensker også gjort gjeldende i sin lovgivning at nordmenn og islendinger skal ha de samme rettigheter. Det er ikke mer enn rett og rimelig at vi også innvilger den samme rett for nordiske borgere ved kommunestyrevalg og fylkestingsvalg. Det betyr faktisk at de ikke bare har stemmerett, men de kan også nomineres på listene. På dette punkt er det kun Fremskrittspartiet som er uenig med departementet og komiteen.

På et annet punkt går imidlertid komiteens flertall mot departementets forslag, og det er i spørsmålet om hvem som skal ha rett til å kunne fritta personer for verv, dersom de føler at vervet er særlig byrdefullt. Departementet har foreslått at valgstyret faktisk skal kunne gjøre dette før kommunevalget er ferdig. Komiteen er for sin del av

den oppfatning at ingen i og for seg kan ta stilling til hvor byrdefullt et verv er, før man ser hvilket verv man skal ha. Vi mener at fremdeles skal det være slik at det er kommunestyret og fylkestinget som skal ta stilling til om den enkelte kan fritas for det vervet som man er valgt til. Dette står et komiteflertall bak. Kristelig Folkeparti, som er det partiet fra Regjeringen som er representert i komiteen, er naturlig nok enig med Regjeringen.

Med disse ord vil jeg foreslå komiteens flertallsinnstilling. Jeg har bare én ting å tilføye – når jeg ser statsråden er her: Fra noen kommuner er spørsmålet om poststemmegivning for innbyggere i de kommuner som ikke lenger har posthus tatt opp. Det er helt åpenbart at vi ikke kan gjøre noen endring på dette i denne omgang, men vi har fra komiteens side enstemmig bedt om at departementet ser nærmere på situasjonen i de kommuner som ikke har posthus, slik at også de kan få et tilbud knyttet til poststemmegivning.

Kari Økland (KrF): Det er tre forhold jeg har lyst til å fokusere på. Først – som også representanten Kosmo var inne på – ordningen med poststemmegivning: Jeg vil understreke behovet for å tilrettelegge for poststemmegivning i de kommuner som ikke har postkontor. Det er ikke mange kommuner det gjelder, og jeg er glad for at det er en enstemmig komite som ber departementet om å ta initiativ til at Valglovutvalget utreder spørsmålet og vurderer konsekvensene av å tillate forhåndsstemmegivning ved postfilialer.

Det andre gjelder retting på stemmeseddel. Her har komiteens medlemmer ulike syn. Kristelig Folkeparti støtter departementets forslag om å innføre standardiserte rettere regler for hele landet. Praktiseringen av reglene vil bli enklere, og kan også føre til riktigere og raskere valgoppgjør. Vi vil understreke at den valgstemmen en person gir til et parti, ikke blir forkastet, selv om endringene på stemmeseddelen ikke er korrekte. Det vil bare være selve endringen som blir ugyldig. Vi mener derfor det ikke er noe til hinder for å iverksette standardiserte regler ved førstkommende valg. Vi deler ikke flertallets skepsis med hensyn til å fjerne strykingsmulighetene til fordel for avkryssing i kolonner.

I den sammenheng er det interessant å merke seg en undersøkelse fra 1991, foretatt av Institutt for statsvitenskap og Institutt for samfunnsforskning. Til tross for en såkalt mangeårig innarbeidet praksis når det gjelder strykning av listekandidater, konkluderer undersøkelsen med at det er stor uvitenhet blant velgerne om hvordan valgordningen fungerer. 14 pst. er velinformerte, 29 pst. er usikre og 35 pst. er direkte feilinformerte om hvordan kandidatutvelgelsen fungerer.

For øvrig har jeg merket meg at Kristiansand kommune vil gjennomføre valgforsøk ved valget i 1999. Jeg syns at forslaget om å fjerne strykemuligheten på stemmesedlene er interessant. At norske kommuner vil gjøre forsøk med alternative strykings- og kumuleringsregler, vil kunne gi nyttige erfaringer når Valglovutvalget senere skal konkludere på dette temaet.

Det tredje og siste jeg vil komme inn på, er forslaget fra Kristelig Folkeparti og Høyre – forslaget er inntatt på

side 12 i innstillingen. I § 14 vil vi ha inn et nytt tredje ledd, som skal lyde:

«Fylkesvalgstyret/Valgstyret kan etter søknad fritak for valg til fylkesting og kommunestyre den som ikke uten uforholdsmessig vanskelighet eller belastning vil kunne skjønne sine plikter i vervet.»

Dette tilsvarer reglene som gjaldt før lovendringen i 1995. Den foreslåtte bestemmelsen er skjønsmessig og med strenge kriterier for når fritak kan innvilges. Vi mener erfaring tilsier at det i enkeltstående tilfeller vil virke urimelig om man ikke kunne bli innvilget fritak før etter at valget er gjennomført. Så godt som alle høringsinstansene som har uttalt seg til forslaget, ønsker en harmonisering av fritaksreglene i kommuneloven og valgloven, og mener at valgstyret bør ha adgang til å gi fritak på disse vilkår.

Vi støtter derfor departementets forslag om å innføre en slik bestemmelse, og jeg tar herved opp forslaget fra mindretallet. For øvrige anbefales komiteens tilråding.

Presidenten: Kari Økland har tatt opp det forslaget hun refererte.

Statsråd Odd Roger Enoksen: Tiden tatt i betraktning skal jeg være ganske kort og bare gi et svar på det komitelederen spurte om:

Det er helt riktig at poststemmegivningen har vist seg å bli en suksess, og at departementet ønsker å foreta visse forbedringer i en del praktiske rutiner. Det er problemer knyttet til det faktum at ikke alle kommuner har egne postkontor, og som komiteen ber om, vil departementet ta initiativ overfor Valglovutvalget, slik at det blir utredet om det bør innføres poststemmegivning også ved postfilialene. Det som kan være mulig å få til i inneværende år, er et samarbeid med Posten – man kan løse det på den måten at innbyggerne i kommunen kan stemme en eller to dager ved institusjoner. Vi er i dialog med Posten for å prøve å få til en sån ordning for inneværende år.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1. (Votering, se nedenfor)

Etter at det var ringt til votering i fem minutter, uttalte **presidenten:** Odelstinget går til votering.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten har Kari Økland på vegne av Kristelig Folkeparti og Høyre satt fram et forslag, som er inntatt på side 12 i innstillingen.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

I o v

om endringer i lov av 1. mars 1985 nr. 3 om stortingsvalg, fylkestingsvalg og kommunestyrevalg (valgloven).

I.

I lov av 1. mars 1985 nr. 3 om stortingsvalg, fylkestingsvalg og kommunestyrevalg (valgloven) gjøres følgende endringer:

§ 3 første ledd nytt tredje punktum skal lyde:

Personer som er statsborgere i andre nordiske land har stemmerett ved fylkestingsvalg og kommunestyrevalg dersom de den 31. mars i valgåret står innført i norsk folkeregister som bosatt i riket, og ellers fyller de vilkår som gjelder for norske statsborgere.

Presidenten: Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes med 63 mot 11 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 23.22.59)

Videre var innstillet:

§ 5 tredje ledd annet punktum skal lyde:

Personer som er nevnt i § 3 annet ledd, og som ikke har vært folkeregisterført som bosatt i riket noen gang i løpet av de siste ti år før valgdagen, skal føres inn i manntallet dersom søknad om slik innføring er kommet inn til valgstyret senest kl. 15 mandag to uker før valgdagen.

§ 5 fjerde ledd skal lyde:

De som har stemmerett etter § 3, og som flytter til riket etter 31. mars, skal – når de ikke har vært folkeregisterført som bosatt i riket noen gang i løpet av de siste ti år før valgdagen - manntallsføres i den kommunen de flytter til dersom valgstyret får melding fra folkeregisteret om flyttingen senest kl. 15 mandag to uker før valgdagen.

§ 10 første ledd nytt tredje punktum skal lyde:

Når valgstyret godkjenner søknad om innføring i manntallet etter § 5 tredje ledd eller mottar melding som nevnt i § 5 fjerde ledd, skal innføringen i manntallet foretas før valgdagen.

§ 10 første ledd nåværende tredje og fjerde punktum blir nye fjerde og femte punktum.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Presidenten vil så la votere over forslaget fra Kristelig Folkeparti og Høyre til § 14 nytt tredje ledd.

Forslaget lyder:

«I lov av 1. mars 1985 nr. 3 om stortingsvalg, fylkestingsvalg og kommunestyrevalg (valgloven) skal § 14 nytt tredje ledd lyde:

Fylkesvalgstyret/Valgstyret kan etter søknad frita for valg til fylkesting og kommunestyre den som ikke uten uforholdsmessig vanskelighet eller belastning vil kunne skjønne sine plikter i vervet.»

Presidenten har forstått det slik at Senterpartiet og Venstre støtter dette forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Kristelig Folkeparti og Høyre ble med 47 mot 32 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 23.23.37)

Videre var innstillet:

§ 26 nr. 3 nytt annet ledd skal lyde:

Fylkesvalgstyret/Valgstyret skal sørge for at det trykkes en veiledning på stemmesedlene om hvordan velgeren kan foreta endring på valglisten.

§ 26 nr. 3 nåværende annet ledd blir nytt tredje ledd.

§ 27 første ledd fjerde punktum skal lyde:

Vedtaket om å foreta endringer i stemmekretsinnndelingen og orientering til folkeregisteret om vedtaket, må være gjort senest 15. februar i valgåret.

§ 32 bokstav a skal lyde:

Stemmeholder oppnevnt av statens postselskap blant de tilsatte.

§ 33 annet ledd første punktum skal lyde:

Stemmeavgivning for stemmeholder etter § 32 bokstav a foregår enten på et postkontor, på en landpoststrute eller på en institusjon der statens postselskap har besluttet å motta forhåndsstemmer, jf. tredje ledd.

§ 33 tredje ledd skal lyde:

Innen 1. juni i valgåret fremmer valgstyret et forslag overfor statens postselskap om på hvilke institusjoner i kommunen statens postselskap skal motta forhåndsstemmer. Innen 1. august i valgåret avgjør statens postselskap når og på hvilke institusjoner det skal motta forhåndsstemmer, og sender samtidig en orientering om avgjørelsen til valgstyrene. Statens postselskap skal kunngjøre stemmeavgivning ved oppslag på institusjonen.

§ 34 nr. 4 annet ledd skal lyde:

Valgstyrets leder skal sørge for at det føres en liste i samsvar med skjema fastsatt av departementet, over de mottatte forhåndsstemmeavgivningene med angivelse av når de ble mottatt. Valgstyrets leder skal ikke åpne omslagskonvolutten når han er alene. Når valgstyret skal begynne å åpne og behandle disse forhåndsstemmene, skal lederen legge frem den nevnte listen.

§ 36 nr. 1 tredje punktum skal lyde:

Reglene nedenfor gjelder likevel ikke for stemmeberettigede som oppholder seg på institusjon hvor det etter vedtak av statens postselskap avholdes forhåndsstemmeavgivning etter §§ 30, 31, 32, 33 og 34.

§ 36 nr. 2 første punktum skal lyde:

Den stemmeberettigede må i brev til statens postselskap sette frem krav om å få avgi stemme der han oppholder seg.

§ 36 nr. 4 skal lyde:

Brev og erklæring som nevnt i nr. 2 og 3 må være kommet inn til statens postselskap senest kl. 15 siste tirsdag før valgdagen.

§ 36 nr. 5 første ledd første punktum skal lyde:

Statens postselskap sørger for at det på hvert brev m.m. som kommer inn, straks blir notert dato og klokkeslett for mottakelsen, sammen med mottakerens signatur.

§ 36 nr. 5 første ledd femte og sjette punktum oppheves.

§ 36 nr. 5 annet ledd skal lyde:

Dersom statens postselskap mottar en muntlig henvendelse om å avgi stemme etter reglene i denne paragraf, skal mottakeren straks notere de opplysninger som er nevnt i første ledd første punktum og i nr. 2. Videre skal velgeren gjøres kjent med de krav som stilles til brev og erklæring i nr. 2 og 3, og anmodes om – om mulig – å forholde seg på denne måten. Statens postselskap kan likevel ikke nekte å motta en stemmeavgivning etter denne paragraf med den begrunnelse at det foreligger kun en muntlig henvendelse.

§ 36 nr. 6 annet ledd skal lyde:

Andre stemmeberettigede har ikke krav på å få avgi stemme etter denne paragraf.

§ 36 nr. 7 oppheves.

§ 36 nåværende nr. 8, nr. 9 og nr. 10 blir nye nr. 7, nr. 8 og nr. 9.

§ 36 nr. 11 oppheves.

§ 40 nytt femte ledd skal lyde:

Departementet kan gi nærmere bestemmelser om bruk av valgurner og annen oppbevaring av mottatte stemmer.

§ 44 nr. 4 skal lyde:

Rekkefølgen av kandidatnavnene på stemmesedlene regnes slik velgeren har angitt den ved markering på stemmeseddelen i samsvar med den anvisningen som skal trykkes på stemmeseddelen. Et kandidatnavn kan strykes ved markering på stemmeseddelen i samsvar med anvisningen nevnt foran.

Ved kommunestyrevalg kan velgeren gi en tilleggsstemme til kandidater som står på den valglisten stemmeseddelen gjelder. Dette gjøres ved markering på stemmeseddelen i samsvar med den anvisningen som skal trykkes på stemmeseddelen.

§ 44 nr. 5 første ledd nytt fjerde punktum skal lyde:

Dette gjøres ved markering på stemmeseddelen i samsvar med den anvisningen som skal trykkes på stemmeseddelen.

§ 44 nr. 6 første ledd nytt tredje punktum skal lyde:

Trykt stemmeseddel som er enslydende med et registrert partis valgliste ved sametingsvalget og som ikke er rettet, skal likevel godkjennes dersom partiet også stiller liste ved stortingsvalget i det fylket stemmeseddelen avgis til, og stemmeseddelen for øvrig er gyldig.

§ 44 nr. 6 første ledd nåværende tredje punktum blir nytt fjerde punktum.

§ 46 sjuende ledd tredje punktum oppheves.

§ 46 åttende ledd skal lyde:

Før den foreløpige opptellingen begynner, skal valgstyret legge en del forhåndsstemmegivninger, som tas ut ved et tilfeldig utvalg, til side i en særskilt urne. I denne urnen legger valgstyret også de forhåndsstemmegivningene som ikke er med i opptellingen etter forrige ledd og de som kommer inn til valgstyret etter at opptellingen har begynt. Antallet som legges til side må være tilstrekkelig stort til at de forhåndsstemmegivningene som kommer inn til valgstyret etter at opptellingen har begynt, forblir anonyme ved opptellingen. Valgstyret kan ta forhåndsstemmegivninger ut av denne urnen for telling før tirsdag kl. 24 under forutsetning av at det til enhver tid er et tilstrekkelig antall forhåndsstemmegivninger igjen til å sikre at samtlige forhåndsstemmegivninger forblir anonyme ved opptellingen.

§ 47 annet ledd første og annet punktum skal lyde:

Forhåndsstemmegivningene kan legges frem for godkjenning etter hvert som de kommer inn til valgstyret. For å kunne foreta avkryssing i manntallet ved navnet til de velgerne som har avgitt forhåndsstemmegivning som vil bli godkjent, skal forhåndsstemmegivningene så langt det er mulig legges frem for godkjenning før valgtinget åpner.

§ 47 fjerde ledd første punktum skal lyde:

Har en velger avgitt forhåndsstemme flere ganger, godkjennes den forhåndsstemmegivningen som kommer først frem til valgstyret dersom den er i forskriftsmessig stand.

§ 47 sjettede ledd første punktum skal lyde:

Dersom en velger har forhåndsstemt en eller flere ganger, og alle forhåndsstemmegivningene forkastes, godkjennes stemmegivning som er avgitt på valgtinget, hvis denne er i forskriftsmessig stand.

§ 47 sjuende ledd første og annet punktum skal lyde:

Dersom valgkort som er utstedt i samsvar med § 9 a, ikke ligger ved en forhåndsstemmegivning som er avgitt innenriks (unntatt på Svalbard og Jan May en), skal stemmegivningen forkastes. Ligger det valgkort ved flere forhåndsstemmegivninger avgitt av samme velger, god-

kjennes den forhåndsstemmegivningen som kommer først frem til valgstyret dersom den er i forskriftsmessig stand.

§ 47 niende ledd skal lyde:

Stemmeseddelkonvolutten legges uåpnet ned i en særskilt urne. Valgkortet legges til side og oppbevares til valgresultatet er endelig og tilintetgjøres deretter på betryggende måte, dersom ikke noe annet følger av § 49 annet og tredje ledd.

§ 48 første ledd tredje punktum oppheves.

§ 48 tredje ledd fjerde punktum skal lyde:

Dersom valgstyret ikke har foretatt foreløpig opptelling av forhåndsstemmene, gjelder § 46 åttende ledd tilsvarende når opptellingen begynner før fristen i § 31 annet ledd første punktum er gått ut.

§ 53 nytt tredje ledd skal lyde:

Boken føres i samsvar med formular fastsatt av departementet.

II.

Endringen i § 27 trer i kraft fra det tidspunktet Kongen bestemmer.

De øvrige endringene trer i kraft straks.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

S a k n r . 2

Referat

- (88) Statsministerens kontor melder at 1. lov om endringer i eiendomsmeglingsloven m.v. (Besl. O. nr. 46 (1998-99)) – er sanksjonert under 23. april 1999
Enst.: Vedlegges protokollen.
- (89) Lov om omdanning av Postbanken BA til aksjeselskap (Ot.prp. nr. 53 (1998-99))
Enst.: Sendes finanskomiteen.

Møtet hevet kl. 23.25.